

**Recenzja osiągnięć naukowych dr Justyny Wasil w związku z postępowaniem
habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce
i administracji**

Podstawą prawną recenzji była dokumentacja w wersji papierowej. Dokumentacja zawierała wymagane załączniki, w tym autoreferat Habilitantki oraz wykaz opublikowanych prac, informacje o jej działalności dydaktycznej i organizacyjnej, a także cztery książki (w tym wskazaną jako osiągnięcie naukowe).

W dniu 30 sierpnia 2023 r. dr Justyna Wasil zwróciła się za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej do Rady Naukowej Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie **nauk społecznych** w dyscyplinie **nauk o polityce i administracji**. Postępowanie wszczęto 31 sierpnia 2023 r., zaś na podstawie Uchwały nr I/200 p/2023 Rady Naukowej Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS z dnia 15 grudnia 2023 r. (w sprawie powołana członków komisji w postępowaniu o nadanie dr Justynie Wasil stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie **nauk społecznych** w dyscyplinie **nauk o polityce i administracji**) zostałem poproszony o ocenę dorobku naukowego Habilitantki zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872, 2005). Dokumentacja zawierająca wniosek Habilitantki została wysłana do mnie 22 grudnia 2023 r. w celu dokonania oceny zgodnie z postanowieniami art. 221 ust. 8 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Pełną dokumentację odebrałem dnia 9 stycznia 2024 r. w Instytucie Politologii UG. Celem recenzji jest ustalenie, czy wskazane we wniosku habilitacyjnym osiągnięcie naukowe dr Justyny Wasil ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiada wymogom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy, a więc czy stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji, a Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Sylwetka Habilitantki

Pani doktor Justyna Wasil uzyskała dwa dyplomy magisterskie: z zakresu historii (specjalność: współczesne stosunki międzynarodowe) w Akademii Podlaskiej w Siedlcach oraz politologii (specjalność: samorząd i polityka lokalna) w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 2011 r. otrzymała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (z dnia 25 listopada 2011 r.) – tytuł rozprawy doktorskiej to: *Wpływ funduszy Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich województwa lubelskiego w latach 1999–2006*, a promotorem rozprawy był prof. dr hab. Stanisław Michałowski.

Kariera naukowa i dydaktyczna dr Justyny Wasil od 2012 r. jest związana z Instytutem Nauk o Polityce i Administracji (na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS), w którym jest zatrudniona jako adiunkt w Katedrze Administracji Publicznej (do 1 października 2019 r. w Zakładzie Samorządów i Polityki Lokalnej). Na dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora składa się w sumie 35 tekstów naukowych, w tym monografia współautorska, redagowane książki, rozdziały w monografiach naukowych (również w językach obcych) oraz artykuły naukowe (indywidualne i współautorskie, w tym w j. angielskim) opublikowane w uznanych polskich czasopismach politologicznych. W trakcie dotychczasowej kariery naukowej Pani dr Justyna Wasil uczestniczyła w kilkudziesięciu politologicznych konferencjach naukowych – zarówno krajowych, jak i międzynarodowych – prezentując każdorazowo referaty (w tym w j. angielskim). Spektrum zainteresowań Habilitantki odnosi się zasadniczo do trzech obszarów; są nimi: 1) aktywność polityczna kobiet z obszarów wiejskich; 2) administracja samorządowa w perspektywie porównawczej, ustrój i organizacja samorządu terytorialnego, wybory samorządowe i partycypacja wyborcza; 3) funkcjonalne aspekty samorządu terytorialnego, w tym partycypacja obywatelska i wyzwania ekologiczne oraz e-administracja. Habilitantka konsekwentnie realizuje swoją karierę naukową opartą na wybranych ścieżkach, a dorobek naukowy jest spójny i mieści się w dziedzinie nauk o polityce i administracji. Dr Justyna Wasil aktywnie uczestniczy również w życiu akademickim – zarówno w obszarze dydaktycznym, jak i organizacyjnym (o czym więcej w dalszej części).

Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668, t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 742, 1088, 1234, 1672, 1872, 2005), uznanego za znaczący wkład w rozwój nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

Pani dr Justyna Wasil jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku habilitacyjnego wskazała książkę *Przywództwo lokalne kobiet w Polsce. Studium gmin wiejskich*, Wyd. UMCS, Lublin 2023, ss. 571, ISBN 978-83-227-9715-0. Recenzentem wydawniczym był dr hab. Maciej Hartliński, prof. UWM. Na wstępie należy wskazać, że książka jest efektem wieloletnich studiów i badań znajdujących się kręgu zainteresowań Habilitantki. Ze względu na sposób ujęcia tematyka książki bez wątpienia usytuowana jest w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, ma przemyślaną strukturę, a istota oraz waga badanego problemu są wyjątkowo na czasie.

Głównym celem wyznaczonym przez Autorkę w monografii jest charakterystyka przywództwa lokalnego kobiet z gmin wiejskich jako zjawiska nowego w kontekście ugruntowanego przywództwa lokalnego mężczyzn. Z kolei wśród celów szczegółowych osiągnięcia wyróżniła ona: wskazanie różnic i podobieństw w realizacji przywództwa lokalnego kobiet i mężczyzn, diagnozę przyczyn absencji publicznej i politycznej kobiet z obszarów wiejskich oraz ich motywacji do podejmowania aktywności obywatelskiej w gminie, zbadanie postaw politycznych liderek lokalnych i identyfikację najbardziej istotnych dla nich płaszczyzn działalności publicznej.

We wstępie książki Habilitantka zwięźle przedstawiła powody podjęcia tematyki przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich, prezentując je na tle przemian społecznych i wyzwań dotyczących współczesnej wsi. Jednym ze wskazanych powodów jest brak w naukach o polityce i administracji aktualnych opracowań przedstawiających całościowo i syntetycznie przywództwo lokalne kobiet w gminach wiejskich z uwzględnieniem cyklu politycznego, wdrażania polityk publicznych, koncepcji *governance* oraz kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Warto podkreślić też wagę powodu użycia tytułu książki, którą w tym wymiarze można potraktować jako pewien zbiór wskazówek układania relacji i wykorzystywania potencjału obu płci na rzecz rozwoju społeczności – co jest szczególnie istotne z perspektywy wpływu społecznej nauki.

Zgodnie z metodologią pracy naukowej Habilitantka określiła hipotezę główną osiągnięcia [HG]: *W rezultacie przemian społecznych, gospodarczych i prawnych, inspirowanych ideą równouprawnienia płci, w gminach wiejskich wykształciło się przywództwo*

lokalne kobiet oraz hipotezy szczegółowe: [HS1] *Im więcej kobiet w lokalnej polityce, tym większe zainteresowanie podjęciem lokalnej aktywności publicznej przez kobiety*; [HS2] *Im bardziej liderka lokalna wpisuje się w stereotypy płci, tym bardziej różni się przywództwo lokalne kobiet od przywództwa lokalnego mężczyzn na płaszczyznach tradycyjnie przypisywanych kobietom: socjalnej, edukacji, kultury i rozrywki*; [HS3] *Im bardziej dostrzegane są przez społeczność wiejską potrzeby o charakterze społecznym, socjalnym, opiekuńczym, kulturalnym, tym większe szanse mają kobiety na budowanie przywództwa lokalnego* [HS3]. W celu weryfikacji hipotez Autorka postawiła cztery pytania badawcze: 1. Jakie powody skłaniają liderki lokalne do podejmowania działalności publicznej? 2. Jakie warunki powinny być spełnione, aby społeczność wiejska otworzyła się na przywództwo lokalne kobiet? 3. Czy liderka lokalna charakteryzuje się innymi cechami niż lider lokalny? 4. Które płaszczyzny pracy na rzecz samorządu lokalnego odzwierciedlone w zadaniach gminnych i realizacji polityk publicznych są szczególnie bliskie liderkom lokalnym?

Do przeprowadzenia analizy zastosowano metody i techniki badawcze charakterystyczne dla nauk o polityce i administracji: metodę instytucjonalno-prawną, metodę porównawczą, metodę behawioralną, a także metodę ilościową i jakościową oraz elementy metody decyzyjnej. Warto podkreślić, że Habilitantka scharakteryzowała sposoby wykorzystania wskazanych metod: instytucjonalno-prawną przede wszystkim do analizy aktów prawnych (w tym prawa wyborczego, dotyczących samorządu terytorialnego i aktywności publicznej kobiet); porównawczą m.in. do porównania danych i informacji z różnych źródeł dotyczących obszarów wiejskich, reprezentacji kobiet, kondycji finansowej gmin w badanych województwach oraz przywództwa lokalnego wójtów, radnych i sołtysów, porównań wyników autorskich badań terenowych w odniesieniu do opinii kobiet i mężczyzn dotyczących przywództwa lokalnego kobiet; podejście behawioralne – przy ustalaniu motywacji liderów lokalnych (kobiet i mężczyzn) do ubiegania się o mandaty samorządowców oraz podczas analizy materiału empirycznego (wywiadów pogłębionych – zawierających opinie, przekonania i postawy badanych). Metodę ilościową i jakościową zastosowano odpowiednio do badania techniką ankiety oraz badania techniką wywiadu pogłębionego. Natomiast elementy metody decyzyjnej zostały wykorzystane do określenia specyfiki procesów decyzyjnych prowadzonych, kreowanych, współtworzonych, inicjowanych przez liderki lokalne – od podejmowania decyzji w konkretnej sprawie (współpraca lub rywalizacja w różnych konfiguracjach wójta, radnych i sołtysów) do sposobów angażowania mieszkańców w proces konsultacji.

MSK

Zamysł badawczy dr Justyna Wasil zrealizowała poprzez podzielenie książki na sześć koherentnych rozdziałów i zwieńczenie całości zakończeniem, wykazem źródeł, literatury oraz spisami tabel (46) i wykresów (9).

Rozdział pierwszy, *Przywództwo lokalne w ujęciu teoretycznym*, ma charakter przeglądowy i porządkujący pod względem terminologicznym. Z racji tego, że tematyka monografii dotyczy władzy, elit i przywództwa na poziomie lokalnym na obszarach wiejskich, zdefiniowano te kategorie (w różnych ujęciach), dokonano przeglądu definicji, teorii oraz badań (ze szczególnym uwzględnieniem przywództwa lokalnego i jego typologii), również z szerokim odniesieniem do bogatej literatury przedmiotu. Scharakteryzowano samorząd terytorialny przy wykorzystaniu koncepcji teoretycznych, a także w ujęciu praktycznym dla przywództwa koncepcje i teorie związane z zarządzaniem (m.in. *New Public Management, governance, public governance*). Odniesiono się również do konstytucyjnego ujęcia samorządu i przypisanych mu ustawowo mu zadań. W związku z pytaniem przewodnim tego rozdziału (Jakie elementy pod względem przedmiotowym i podmiotowym determinują przywództwo lokalne kobiet?) przybliżono teoretyczne, prawne i historyczne aspekty aktywności publicznej kobiet – jako tło rozważań – umiejętnie kierując narrację w stronę analizy w wymiarze lokalnym. W tym kontekście zawarto też przegląd nurtów feminizmu, tematykę równouprawnienia i praw wyborczych kobiet w Polsce, a także zaprezentowano bariery uczestnictwa kobiet w życiu publicznym (z uwzględnieniem sytuacji kobiet na obszarach wiejskich). Szeroko potraktowano również kwestię umocowania prawnego funkcji wójta, radnego oraz sołtysa (na bazie ustawowych zadań) wraz z ich kompetencjami w odniesieniu do wymiaru praktycznego – roli lidera lokalnego.

W rozdziale drugim, *Kobiety w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich w ujęciu metodologicznym*, Autorka wyjaśniła kategorię obszarów wiejskich (w różnych ujęciach) na tle ewolucji tego pojęcia. Przedstawiła też m.in. charakterystykę ochotniczych straży pożarnych, kółek rolniczych, ze szczególnym uwzględnieniem kół gospodyń wiejskich i ich znaczenia w życiu społeczności lokalnych. W kontekście tematyki istotna jest analiza porównawcza dotycząca kolejnych wyborów samorządowych (w latach 1990–2018) w odniesieniu do udziału w nich kobiet oraz uzyskania mandatów radnej, stanowisk wójta/burmistrza/prezydenta miasta, a także sprawujących funkcję sołtysa. Bardzo dobrze prezentują się zestawienia, które zakończono klarownymi wnioskami (m.in. tendencja zwiększania poziomu partycypacji kobiet w życiu publicznym na obszarach wiejskich w różnych rodzajach aktywności politycznej i obywatelskiej). W rozdziale tym zawarto również metodologię badań empirycznych (ilościowych i jakościowych), których cel główny

wyeksponowano następująco: poznanie specyfiki przywództwa lokalnego kobiet z gmin wiejskich jako zjawiska nowego w kontekście ugruntowanego przywództwa lokalnego mężczyzn. Skoncentrowano się na kadencji władz samorządowych 2014–2018; badania techniką kwestionariusza ankiety i wywiady pogłębione realizowano w 2018 r., klarownie przedstawiono przesłanki wyboru województw do badań (makroregion wschodni: NUTS 1 na lata 2005–2017, województwa: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie – o wysokim poziomie cech wiejskich w tych regionach i niskim poziomie zamożności gmin wiejskich). Kwestionariusz ankiet wysłano za pośrednictwem poczty do celowo wybranych dwóch grup gmin wiejskich (metodologię zaprezentowano szczegółowo na s. 158 i n. książki) sfeminizowanych i zmaskulinizowanych (łącznie 147 gmin z wybranych województw). W sumie do badań zakwalifikowano 556 kwestionariuszy – w części metodologicznej scharakteryzowano próbę badawczą pod względem wybranych cech i przedstawiono egzemplifikację liczbową oraz graficzną. Na drugim etapie badania do wywiadów pogłębionych wybrano 20 gmin – również w sposób celowy – uwzględniający dużą liczbę kobiet wśród radnych oraz/lub kobietę na stanowisku wójta (metodologia opisana na s. 169 i n. książki). Celem badań było poznanie opinii liderów lokalnych dotyczących problematyki przywództwa lokalnego kobiet, ich motywacji do podejmowania aktywności publicznej, schematów funkcjonowania i realizowania zadań samorządowych, a także barier utrudniających zaangażowanie w lokalne życie samorządowe społeczności wiejskich. Dodatkowo przeprowadzono kontrolne wywiady w gminach zdominowanych przez mężczyzn (wójt i większość lub wszyscy radni byli mężczyznami). Łącznie przeprowadzono 42 wywiady (w sumie w 20 gminach) i realizowano je na podstawie opracowanego wcześniej scenariusza w kilku grupach tematycznych. Rozdział wieńczy podsumowanie danych, z których wyłania się obraz potencjalnej lokalnej liderki z grupy radnych, pod względem płci (m.in. lepszy poziom wykształcenia i młodszy wiek radnych kobiet niż radnych mężczyzn, częściej debutantki w tej roli, częściej poza związkiem małżeńskim, częściej w kadrze zarządzającej) oraz znaczenia specyfiki gmin wiejskich pod względem determinantów w praktyce zwiększających szanse kobiet w wyborach lokalnych, m.in.: małe społeczności, brak anonimowości i większościowy system wyborczy (jednomandatowe okręgi wyborcze).

W trzecim rozdziale, *Kobiety w lokalnej polityce*, w związku z dwoma przewodnimi pytaniami rozwinięto kwestię barier uczestnictwa kobiet w życiu publicznym oraz stereotypów funkcjonujących na kilku różnych poziomach (psychicznych, ról społecznych, cech fizycznych i zawodów) – co jest szczególnie istotne w lokalnych wspólnotach wiejskich. W efekcie wskazanych barier podkreślono m.in., że kobiety częściej angażują się w działalność społeczną

i publiczną mniej zobowiązującą (koło gospodyń wiejskich, stowarzyszenie, funkcja sołtyski czy radnej, rzadziej natomiast ubieganie się o stanowisko wójta). Ciekawie ujęto i syntetycznie scharakteryzowano znaczenie kwot wyborczych (których większość badanych liderów nie oceniało dobrze) oraz zainteresowanie kobiet z obszarów wiejskich polityką i przynależnością do partii politycznych (dało to asumpt do pogrupowania postaw respondentek wobec polityki). Rozpatrzono również czynniki warunkujące sukces wyborczy z podziałem na płeć oraz elementy sprzyjające kobietom w tradycyjnych niewielkich społecznościach lokalnych (brak anonimowości w społeczności wiejskiej przekładający się na większą łatwość zbudowania kapitału politycznego). Zgromadzony w tej części materiał generalnie pozwolił na wstępne zrozumienie motywacji dotyczących angażowania się kobiet w działalność publiczną na obszarach wiejskich i lokalną politykę (włącznie z trudnościami napotykanymi na tej drodze), a także wyodrębnienie schematów dróg osiągnięcia pozycji lokalnego lidera i identyfikacji, skąd wywodzą się kobiety liderki tworzące lokalną elitę.

W rozdziale czwartym, *Motywacje aktywności publicznej kobiet i mężczyzn*, znalazła miejsce kontynuacja wyników badań dotycząca motywacji respondentów ze szczególnym uwzględnieniem płci. Wyszczególniono rodzaje motywacji ubiegania się o funkcje publiczne w samorządzie na obszarach wiejskich oraz jej schematy. Na podstawie wywiadów pogłębionych stwierdzono, że główną i najczęściej wskazywaną motywacją zarówno sołtysów, radnych, jak i wójtów (zwłaszcza kobiet) były namowy (rodziny, znajomych, innych kandydatów); istotnym czynnikiem decydowania się na rozpoczęcie działalności publicznej okazało się również wsparcie rodziny. Zarówno w badaniu ankietowym, jak i w wywiadach pogłębionych zidentyfikowano podobne rodzaje motywacji (najczęściej powody ubiegania się o mandat samorządowca sprowadzały się do chęci działania na rzecz miejscowości czy pomagania innym). Najczęściej wśród kobiet decydujących się na ubieganie się o stanowiska w wiejskim samorządzie zarysowuje się motywacja altruistyczna i aksjologiczna.

W rozdziale piątym, *Charakterystyka przywódcy lokalnego na obszarach wiejskich*, rozważania koncentrują się na poszukiwaniu odpowiedzi na pytania: która z funkcji w samorządzie gminnym daje najwięcej możliwości do kreowania przywództwa lokalnego i czy liderka lokalna charakteryzuje się innymi cechami niż lider lokalny? W związku z tym przedstawiono determinanty lokalnego przywództwa politycznego na różnych płaszczyznach i ich wagę w odniesieniu do lokalnego systemu władzy – w zależności od pełnionej funkcji. Na podstawie wyników badań zaprezentowano, kto, kiedy i w jakim zakresie jest liderem lokalnym, a w następnej kolejności przedstawiono przywództwo realizowane z perspektywy wójta, sołtysa i radnego (ich role i przeszkody w budowaniu efektywnego przywództwa

lokalnego). Omówiono także uwarunkowania osobowościowe liderów i wskazano cechy lidera według respondentów. Szczególnie interesujące w odniesieniu do analizowanej problematyki jest wyodrębnienie na podstawie przeanalizowanych wypowiedzi (w wywiadach pogłębionych) podziału na przywódców lokalnych z uwzględnieniem płci (różnice między kobietami i mężczyznami w przywództwie lokalnym), a także style przewodzenia, pracy i komunikacji oraz strategię wobec konfliktów. Z materiału wynika m.in., że pełniona funkcja samorządowa jest często efektem wcześniejszej działalności publicznej, aktywności społecznej lub wykonywanego zawodu uznawanego w środowisku lokalnym za prestiżowy bądź godny uznania. Potwierdzono obserwowaną tendencję (przeważnie w małych gminach) niechęci do partii politycznych i postaw antypartyjnych wobec samorządowców partyjnych. W oczach społeczności cenione jest indywidualne podejście do problemów mieszkańców, które pozwala stać się faktycznym liderem, a nie tylko menedżerem lub administratorem. W przypadku kobiet liderki (w gminach z dużym ich udziałem) zidentyfikowano istotny wymiar integrowania społeczności lokalnej i motywowanie kobiet przez kobiety do działania (w przypadku mężczyzn nie odnotowano podobnej płaszczyzny działań). Istotną wartością dodaną rozdziału wynikającą z zaprezentowanych badań (i zwrócić uwagę na poprowadzonej narracji) jest to, że dzięki nim można zapoznać się z realiami uprawiania polityki na obszarach wiejskich, co przeplatane jest obowiązującymi procedurami oraz odniesieniami do literatury.

W rozdziale szóstym, *Przywództwo lokalne kobiet w kontekście problemów i kierunków działań*, rozważania oparto na poszukiwaniu odpowiedzi na dwa pytania: z jakimi problemami stykają się w swojej działalności przywódcy lokalni i jakie strategie przyjmują w celu ich rozwiązywania oraz które płaszczyzny pracy na rzecz samorządu lokalnego, odzwierciedlone w zadaniach gminnych i realizacji polityk publicznych, są szczególnie bliskie liderkom lokalnym? Przedstawiono m.in. sposoby realizacji zadań samorządowych i napotykaną w związku z nimi problemy oraz deklarowane jako „ulubione” płaszczyzny działalności publicznej liderów lokalnych z podziałem na płeć. Scharakteryzowano przywództwo lokalne kobiet pod względem merytorycznym wraz z ujęciem mocnych i słabych stron. Nawiązano przy tym do zarysowanej w rozdziale II tendencji do dostrzegania różnic między płciami w podejściu do realizacji zadań samorządowych. Szeroko omówiono problemy wspólnot lokalnych i sposoby rozwiązywania, w tym m.in.: finansowe, administracyjne, demograficzne, „natury ludzkiej” – łącznie z uwidocznieniem roli przywiązywanej przez społeczności wiejskie do życia prywatnego (uwzględniając wpływ płci) – szczególnie liderki lokalnych, wobec których wspólnota ma wyższe wymagania niż w stosunku do liderów. Ważne jest ustalenie, że im bardziej wymagająca jest społeczność, tym mniejsze zainteresowanie funkcjami

samorządowymi wśród mężczyzn, a tym samym potencjalnie więcej miejsca w gminnym życiu do zagospodarowania przez kobiety. Na podstawie przeprowadzonych badań, wyodrębniono i zaprezentowano preferowane płaszczyzny działalności liderki lokalnych na obszarach wiejskich, łącznie z potencjalnymi konsekwencjami takich wyborów.

Przystępując do całościowej oceny, należy stwierdzić, że prezentowana książka przedstawiona jako osiągnięcie naukowe autorstwa Pani dr Justyny Wasil stanowiące podstawę wniosku habilitacyjnego jest interesująca i oryginalna z politologicznego punktu widzenia. Książka ma podłoże teoretyczne, powstała z wykorzystaniem literatury naukowej, aktów prawnych oraz własnych badań empirycznych. Szczególnie ostatni aspekt jest według mnie najważniejszym atutem książki oraz dowodem na umiejętność projektowania, przeprowadzenia oraz opracowania badań. Tematyka książki jest istotna zarówno ze społecznego, jak i politycznego punktu widzenia, a ze względu na sposób ujęcia i analizy sytuuje się w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Należy również dodać, że wskazane osiągnięcie jest w dużej mierze zwieńczeniem konsekwentnie rozwijanych przez lata zainteresowań badawczych Habilitantki i ma charakter oryginalnego rozwiązania problemu naukowego. Praca jest przemyślana, właściwie uzasadniona we wstępie, a jej zawartość – zgodna z tematem. Wysoko oceniam również stronę techniczną książki¹ i jej strukturę. Bardzo pozytywnie odbieram to, że każdy rozdział zawiera jedno lub dwa pytania przewodnie i każdy kończy się syntetycznym podsumowaniem, do tego są one symetryczne pod względem objętościowym. Za sprawą przeprowadzonego procesu badawczego Autorce udało się osiągnąć założone cele pracy i pozytywnie zweryfikować zarówno hipotezę główną [HG], jak i trzy hipotezy szczegółowe [HS1, HS2, HS3]. Dr Wasil wykazała się przy tym dużą wiedzą, umiejętnością przeprowadzenia badań empirycznych, formułowała odpowiednie wnioski – z syntetycznym podsumowaniem w zakończeniu. Zatem generalnie realizację podjętego w pracy tematu uznaję za udaną i twórczą. W mojej opinii Autorka wykazuje się wysokimi umiejętnościami badawczymi, a jej praca jest dla mnie dowodem, że potrafi samodzielnie prowadzić działalność naukowo-badawczą.

¹ W trakcie analizy treści natknąłem się tylko na kilka literówek: na s. 57 jest „Michał Kołodziejczyk” powinno być Michał Kołodziejczak; na s. 98 w przypisie nr 304 jest „S. Suprek”, powinno być S. Spurek (na s. 102 w przypisie nr 324 nazwisko jest zapisane właściwie); na s. 136 jest „wyłącznie gminy wiejskich”, powinno być wyłącznie gmin wiejskich; w przypisie nr 93 na s. 253 jest „podział” powinno być podziału; na s. 491 jest „środowiska”, powinno być środowiskach.

Stwierdzam zatem, że treść książki autorstwa dr Justyny Wasil wskazanej jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym zawiera się w ramach nauk o polityce i administracji i stanowi znaczny wkład do tej dyscypliny.

Ocena dorobku naukowego poza wskazanym osiągnięciem naukowym

W okresie liczonym po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitantka opublikowała (oprócz książki wykazanej jako osiągnięcie naukowe): 1 monografię współautorską, 2 monografie współredagowane, 21 rozdziałów w monografiach naukowych, z czego 12 autorskich (w tym 3 hasła encyklopedyczne) i 9 współautorskich. Warto dodać, że 7 z tych rozdziałów i 1 hasło zostały opublikowane w języku angielskim, a także 1 rozdział – w języku rosyjskim. W latach 2013–20122 Habilitantka publikowała również w czasopiśmie naukowych; w sumie jest to 11 artykułów: 2 indywidualnie i 9 we współpracy (w tym 4 w j. angielskim). Artykuły opublikowano w uznanych czasopiśmie politologicznych (m.in.: „Polityka i Społeczeństwo”, „Polish Political Science Yearbook”, „Przegląd Politologiczny”, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, „Samorząd Terytorialny”).

O wartości dorobku może świadczyć indeks cytowań prac według Publish or Perish/Google Scholar, który wyniósł: 85 (z wyłączeniem autocytowań – 61) h-index: 4, wg Web of Science Cited Reference Search – 7 (z wyłączeniem autocytowań – 5) h-index – 1, wg Scopus References – 13 (z wyłączeniem autocytowań – 7), h-indeks – 1 oraz Impact Factor 0,592 (dla artykułu J. Wasil, M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska, *Supporting and nonsupporting entities of mayor in Polish municipalities with cohabitation*, „Lex localis – Journal of Local Self-Government” October 2020, vo. 18, Issue 4, p. 625–645).

Na podstawie dorobku naukowego można stwierdzić, że spektrum zainteresowań Habilitantki odnosi się zasadniczo do trzech obszarów:

- pierwszy (i podstawowy) koncentruje się na aktywności politycznej kobiet z obszarów wiejskich;
- drugi dotyczy administracji samorządowej w perspektywie porównawczej, ustroju i organizacji samorządu terytorialnego, problematyki między organem wykonawczym a stanowiąco-kontrolnym, szczególnie w gminach, gdzie wójt, burmistrz, prezydent nie otrzymał poparcia większości w radzie, a także zagadnienia wyborów samorządowych, partycypacji wyborczej;
- trzeci dotyczy funkcjonalnych aspektów samorządu terytorialnego, w tym partycypacji obywatelskiej i wyzwań ekologicznych oraz e-administracji.

cl/K

Na podstawie analizy można stwierdzić, że opublikowane w wymienionych obszarach prace (niewłączone do osiągnięcia naukowego) mają charakter politologiczny. Niektóre z nich, szczególnie w obszarze pierwszym (i wiodącym, którym Habilitantka zajmuje się od 2013 r.), w sposób oczywisty nawiązują do książki habilitacyjnej, a ich wyniki zostały wykorzystane również przy jej pisaniu i do formułowania wniosków. Generalnie efektami badań w tym obszarze jest 6 tekstów naukowych (4 rozdziały w monografiach zbiorowych i 2 artykuły w czasopiśmie naukowym), do tego wygłoszenie 9 referatów na konferencjach naukowych: 5 krajowych i 4 zagranicznych (Praga, Porto, Bukareszt, Koszyce). Z tego zakresu Habilitantka realizowała również 2 granty wydziałowe, których efektem były badania terenowe na temat przywództwa kobiet z obszarów wiejskich oraz wyniki badań pilotażowych opublikowane w wyżej uwzględnionych publikacjach.

W kolejnym analizowanym obszarze badawczym (**administracja samorządowa w perspektywie porównawczej...**) na najszerszą skalę rozwinięte są badania dotyczące kohabitacji na poziomie gminnym, zrealizowane na bazie grantu z Narodowego Centrum Nauki w 2014 r.), którego Habilitantka była współtwórczynią i jedną z dwóch głównych wykonawczyń. Było to szerokie pole doświadczalne dla kształcenia umiejętności badawczych, współpracy w zespole oraz opracowania publikacji tematycznej, artykułów naukowych referatów na konferencjach. Efektami tego zaangażowania są: współautorska monografia (M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska, J. Wasil, *Kohabitacja na poziomie gminnym*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2017), 8 artykułów współautorskich w czasopiśmie (w tym 3 w j. angielskim). Dodatkowo w tym obszarze ukazały się 4 współautorskie rozdziały opublikowane w monografiach zbiorowych (w tym 2 w j. angielskim i 1 w j. rosyjskim), a tematykę Habilitantka przedstawiała podczas 4 zagranicznych konferencji międzynarodowych (Tbilisi, Zagrzeb, Ufa, Lisbona) oraz 4 krajowych (Lublin – dwukrotnie, Słubice, Gdańsk). W tym obszarze sytuują się również 2 publikacje: autorski rozdział w pracy zbiorowej na temat czynników kształtujących frekwencję wyborczą oraz współautorski artykuł w czasopiśmie naukowym na temat wyborów samorządowych w Norwegii.

Trzeci obszar zainteresowań dr Justyny Wasil jest związany z funkcjonalnymi aspektami samorządu terytorialnego, w tym partycypacją obywatelską i wyzwaniem ekologicznymi, lobbieniem oraz e-administracją. Sumarycznie do efektów na tym polu należy 10 tekstów naukowych. Należy również podkreślić, że zainteresowania tematyką związaną z wyzwaniami ekologicznymi w samorządach zaowocowało w 2021 r. uzyskaniem i realizacją grantu tematycznego Miniatura 5 z Narodowego Centrum Nauki (*Między ekologiczną katastrofą*

a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych w Polsce, Słowenii i Włoszech).

Analizując tę część dorobku dr Justyny Wasil, należy wskazać na konsekwencję w realizacji zainteresowań i obranych ścieżek badawczych. Widać też pozytywną ewolucję naukowych poszukiwań i rozwoju w kierunku nowych przestrzeni badawczych. Generalnie publikacje cechuje dobry poziom merytoryczny, część opublikowano w języku angielskim, jednak moim zdaniem relatywnie duży jest udział publikacji współautorskich (aż 20 na 34 w sumie). Konkludując: pozostały dorobek oceniam pozytywnie i uważam za wystarczający; na podstawie oświadczeń można stwierdzić, że Habilitantka wniosła proporcjonalny wkład w powstanie publikacji współautorskich.

Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

Dr Justyna Wasil w okresie po uzyskaniu stopnia doktora aktywnie uczestniczyła z referatami w sumie w 37 konferencjach. Wśród nich były 23 o zasięgu krajowym (m.in. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański) oraz 14 o randze międzynarodowej, podczas których Habilitantka prezentowała tematyczne referaty w języku angielskim (m.in. w Budapeszcie, Kłajpedzie, Tbilisi, Pradze, Zagrzebiu, Ufie, Lizbonie, Porto, Ljubljanie, Koszycach, Brnie, Bukareszcie).

Niezwykle istotna dla aktywności naukowej jest współpraca badawcza i naukowa. Na tym polu należy podkreślić współpracę Habilitantki z Pracownią Badań Wyborczych Uniwersytetu Szczecińskiego (w roku akademickim 2018/2019) i udział w ogólnopolskim interdyscyplinarnym projekcie badawczym *Polki i Polacy wobec wyzwań stojących przez rodziną, starzenia się populacji oraz kwestii światopoglądowych w kontekście preferencji wyborczych*. Habilitantka pełniła w nim funkcję koordynatora projektu w województwie lubelskim – była odpowiedzialna za dobranie próby i przeprowadzenie badania.

Współpracowała także ze środowiskiem naukowym Uniwersytetu Warszawskiego, czego dowodem jest odbycie stażu naukowego w Katedrze Systemów Politycznych na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW (w okresie 10.05–10.06.2023 r.). Celem stażu były zaprezentowanie i rozwinięcie własnych osiągnięć naukowych oraz wymiana doświadczeń w zakresie prowadzonych badań własnych; dodatkowy cel to zdobycie nowych doświadczeń pozwalających na dalszy rozwój naukowy i dydaktyczny. W trakcie stażu

Habilitantka odbyła konsultacje z pracownikami naukowymi, przeprowadziła kwerendę biblioteczną oraz uczestniczyła w seminarium naukowym (*Determinanty i ograniczenia modernizacji samorządów lokalnych w Polsce*).

W 2021 r. współpracowała ze środowiskiem naukowym Uniwersytetu Warszawskiego w charakterze ekspertki zajmującej się obszarami wiejskimi i brała udział w tematycznym seminarium naukowym (*Rządzenie na poziomie lokalnym. Reaktywacja lokalnego demosa w kontekście wielkomiejskim, miejskim i wiejskim. Problemy partycypacji w paradygmacie governance*) dotyczącym rządzenia na poziomie lokalnym zrealizowanym w ramach projektu *Local Government and the changing Urban-Rural Interplay LoGov* (Horyzont 2020). Trzeba dodać, że kontynuacja tej współpracy była prowadzona podczas zamkniętego panelu tematycznego *Rządzenie czy zarządzanie na płaszczyźnie lokalnej – perspektywa (wielko)miejska vs. wiejska* na V Kongresie Politologii – *Polityka ładu. Polityka Chaosu* we Wrocławiu w 2022 r.

Należy również podkreślić, że Pani dr Justyna Wasil od 2013 r. bierze udział we współpracy instytucjonalnej Katedry Administracji Publicznej w sieci *NISPAcee Network of Institutes and School of Public Administration in Central and Eastern Europe* (była uczestniczką 6 konferencji międzynarodowych), której cele wiążą się z promowaniem i wzmocnieniem skutecznego oraz demokratycznego zarządzania, a także modernizacją administracji i polityki publicznej w regionie Europy Środkowej i Wschodniej.

Na szczególną uwagę zasługuje uczestnictwo Habilitantki w projektach grantowych. W trakcie swojej dotychczasowej kariery naukowej kilkakrotnie z sukcesem aplikowała o środki finansowe, dzięki czemu zdobyła doświadczenie pracy indywidualnej oraz współpracy zespołowej. W 2014 r. była członkinią zespołu badawczego (wraz z dr Moniką Sidor i dr hab. Katarzyną Kuć-Czajkowską, prof. UMCS) w związku z realizacją grantu z Narodowego Centrum Nauki OPUS 6: *Kohabitacja na poziomie gminnym w Polsce* (realizowanego w latach 2014–2017). W projekcie była główną wykonawczynią i współtworzyła koncepcję badań. W ich efekcie powstała m.in. wspomniana wyżej monografia (*Kohabitacja na poziomie gminnym...*), a także 12 artykułów naukowych i referaty na międzynarodowych konferencjach naukowych.

W 2021 r. Habilitantka uzyskała grant z Narodowego Centrum Nauki w konkursie MINIATURA 5: *Między ekologiczną katastrofą a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych w Polsce, Słowenii i Włoszech* – wartością dodaną (oprócz uzyskania danych z ankiet) było nawiązanie kontaktów naukowcami ze Słowenii i Włoch.

Habilitantka ma także na swoim koncie projekty indywidualne w ramach konkursów organizowanych dla młodych naukowców przez Wydział Politologii UMCS. W okresie 2014–2018 zrealizowała dwa tego rodzaju projekty w charakterze kierownika. W latach 2014–2015 był to projekt: *Aktywność kobiet w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich. Przykład województwa lubelskiego*, natomiast w latach 2017–2018 – *Modele i formy aktywności obywatelskiej w perspektywie samorządowej*. Warto podkreślić w tym miejscu, że dofinansowanie przełożyło się na realizację badań terenowych, których wyniki zostały opublikowane w monografii przedstawionej jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku habilitacyjnego.

Analizując poziom aktywności naukowej dr Justyny Wasil, nie można nie wspomnieć o jej zaangażowaniu w działalność Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych – szczególnie udziale w Sekcji Przywództwa Politycznego oraz w Sekcji Administracji i Polityk Publicznych (w latach 2015–2021 była członkiem rady tej sekcji). Należy także do Zespołu Badań Rywalizacji Wyborczej i Marketingu Politycznego na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS. Ponadto współpracuje z redakcjami kilku czasopism naukowych w charakterze recenzentki.

Generalnie z analizy działalności naukowo-badawczej dr Justyny Wasil wynika, że nawiązuje ona kontakty i współpracuje z naukowcami z różnych ośrodków – zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Można zatem uznać, że Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Pani dr Justyna Wasil jest doświadczoną nauczycielką akademicką. W ramach działalności dydaktycznej prowadziła zajęcia w formie wykładów, ćwiczeń, konwersatoriów – co należy podkreślić, zgodnie z kierunkiem rozwoju i dorobkiem naukowym (*Samorząd i polityka lokalna, Ustrój i organizacja samorządu terytorialnego, Samorząd terytorialny w Europie i USA, Administracja publiczna w Polsce, Polityka informacyjna administracji publicznej, Przywództwo lokalne* – wykład ogólnouniwersytecki). W trakcie dotychczasowego zatrudnienia Habilitantka recenzowała również prace magisterskie i licencjackie. Od 9 lat pełni funkcję opiekuna kolejnych roczników studentów na kierunkach: politologia; społeczeństwo informacyjne; administracja i zarządzanie publiczne; a od 12 lat opiekuna Naukowego Studenckiego Koła Samorządowców. Efektami współpracy ze studentami jest wiele inicjatyw o wymiarze zarówno naukowym, jak i praktycznym w obszarze samorządu (m.in. spotkania

z samorządowcami, szkolenia, prezentacja badań i konferencje naukowe). Na uwagę zasługuje również, to że pomimo bycia doświadczoną nauczycielką akademicką Habilitantka w dalszym ciągu bierze udział w szkoleniach mających na celu podniesienie umiejętności w zakresie dydaktyki i współpracy ze studentami (potwierdzony udział w 3 kursach „Akademicka kadra przyszłości” w 2017 r. – w sumie 83 godz. szkoleń). Trzeba też dodać, że pełniła również funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim, którego temat jest zgodny z zainteresowaniami i dorobkiem naukowym: *Funkcjonalność e-administracji i elektronicznych systemów na przykładzie samorządu powiatowego województwa podkarpackiego* (promotor: dr hab. Mariusz Sienkiewicz, prof. UMCS).

Pozytywnie i wysoko oceniam obszar współpracy Habilitantki z otoczeniem społecznym. Od 2015 r. współpracuje z Europejskim Domem Spotkań – Fundacją Nowy Staw, m.in. w charakterze ekspertki w zakresie składanych przez ten podmiot wniosków grantowych oraz realizowanych projektach. Przykładowo była ekspertką w projektach Ministerstwa Spraw Zagranicznych realizowanych przez tę fundację: *Aktywnie współpracujące miasta – przyszłość młodego pokolenia* (Wsparcie Wymiaru Samorządowego i Obywatelskiego Polskiej Polityki Zagranicznej; 2018 r.) oraz *Promujmy Solidarność!* (Dyplomacja Publiczna 2020 nowy wymiar; 2020 r.). Publikowała również artykuły w Biuletynie Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Lublinie i uczestniczyła w zespole ds. współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym Wydziału Politologii UMCS. Doceniam wymiar aktywności Habilitantki w obszarze współpracy z otoczeniem społecznym; jest on dla mnie istotny, ponieważ pozwala na wykorzystanie wiedzy oraz doświadczenia w działaniach publicznych – szczególnie w kontekście wpływu społecznego.

Na uwagę zasługuje również zaangażowanie organizacyjne Habilitantki, szczególnie w organizację przygotowań *IV Kongresu Politologii* organizowanego przez Wydział Politologii UMCS (w 2018 r.), zjazdu Absolwentów z okazji 75-lecia UMCS czy prace komitetów organizacyjnych odbywających się w Lublinie konferencji naukowych (w tym 2 studencko-doktoranckich). Należy przy tym do 2 zespołów programowych do spraw rozwoju kierunku studiów: społeczeństwo informacyjne oraz administracja i zarządzanie publiczne.

Wśród osiągnięć popularyzujących naukę dr Justyna Wasil wyeksponowała w autoreferacie zagadnienia związane z samorządem terytorialnym, a więc jej głównym obszarem badawczym. Znajdują się tutaj np. organizacja i członkostwo w komisji Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym (edycje III i IV, 2012/2013, 2013/2014). Wskazała na organizowanie konkursów wiedzy o samorządzie terytorialnym, turniejów samorządowych skierowanych do uczniów szkół średnich i studentów, zasiadanie w komisjach ich oceniających

(w tym w jury Symulacji Obrad Parlamentu Europejskiego organizowanej przez Punkt Europe Direct przy Europejskim Domu Spotkań Fundacja Nowy Staw). Jest też autorką w cyklu „Okiem eksperta” – komentarzy eksperckich dla Centrum Prasowego UMCS.

Konkluzja

Po przeanalizowaniu osiągnięcia naukowego oraz istotnej aktywności naukowej dr Justyny Wasil moja opinia jest **pozytywna**. Habilitantka udowodniła, że potrafi odpowiednio wykorzystywać warsztat naukowy i metodologiczny. Odznacza się umiejętnością formułowania hipotez badawczych, a jej wnioski są następstwem ich weryfikacji. Potrafi także konceptualizować pojęcia i analizować problemy społeczne. Ma umiejętności w zakresie samodzielnego prowadzenia warsztatu badawczego i potrafi twórczo go rozwijać. Nie ulega wątpliwości, że można zaliczyć dr Justynę Wasil do grona znawców problematyki, która była przedmiotem osiągnięcia naukowego oraz podejmowanych w innych publikacjach zainteresowań badawczych. Generalnie jej badania mieszczą się w obszarze zainteresowań dyscypliny nauki o polityce i administracji, a posiadana przez nią wiedza umożliwia także realizację tematów interdyscyplinarnych. Habilitantka prezentowała wyniki swoich badań zarówno na forum krajowym, jak i międzynarodowym, publikuje w języku angielskim oraz nawiązała kontakty międzynarodowe (co przekłada się na umiędzynarodowienie dorobku naukowego). Do tego sferę aktywności naukowej z powodzeniem wiąże z działalnością dydaktyczną i popularyzatorską. Brała również udział w projektach grantowych i współpracuje z otoczeniem społecznym – łącząc działalność naukową z wymiarem praktycznym.

Reasumując, uważam że wskazane **osiągnięcie naukowe autorstwa Pani dr Justyny Wasil stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji** i Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową, dzięki czemu spełnia kryteria określone w art. 219 ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tym samym **popieram wniosek Pani dr Justyny Wasil o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.**



dr hab. Michał Kubiak, prof. UG

Instytut Politologii Uniwersytetu Gdańskiego